

élet kicsinyessége nem elégíti ki, Párizsba megy. Itt először a nyomor fogadja, amelyet megoszt a tiszta irodalom híveivel. De a könnyű érvényesülés lehetősége, mely az újságírás terén várja, elkábítja s nevét máról-holnapra ismertté teszi. Naivságában azonban nem látja az ellene kifeszített hálót s amely hirtelen nyílt meg előtte a pénz, a siker, a szerelem kapuja, éppoly hirtelen be is zárul, s ő szegényebben kerül haza, mint ahogy elindult. Bukását őszintén sajnáljuk, mert lelke mélyén minden ballépése ellenére is megmaradt becsületesnek.

Benedek Marcell gondos fordítása híven adja vissza magyarul ezt a hatalmas regényt, mely ma is eleven erővel tud ránk hatni és megőrizni jellemei valóságával. Nem mondhatni el azonban ugyanezt a Genius által kiadott másik regényről, a Völgy liliomáról (Le lys dans la vallée). Balzac ezt a munkáját 1835-ben írta, pár évvel előbb mint a Veszített illúziókat. Az arisztokrácia még rokonszenves előtte; egy vidéki grófné idális szerelme egy fiatalemberhez a regény tárgya, melyhez Napóleon bukása s a Restauráció szolgált háttérrel. Balzac itt eszményi alakot igyekszik rajzolni, az erényt győzelemre vinni; ezzel azonban mintegy megtagadja önmagát és fellengző erkölcsprédikátorságával sokszor szinte a komikum határát érinti. Sebtében készült munkái ez a regény; felületes lélekrajzaival nem tud megadni, cselekménye alig van s az író tudákos bőbeszédűsége túltengő és bántóan unalmas. Főlölséges volt ezt az irodalmilag alig értékes munkát a mai időben kiadni. Mostanában akkora nehézségekbe kerül egy-egy könyv megjelentetése, hogy kiadóinknak lehetőleg csak a legjobb könyveket szabad az olvasók elé hozni. Mikor egyik kiadó-cég teljes Dosztojevszkit, a másik teljes Maupassant-t ígér, azt még megérthetjük; mindkét író közel áll hozzánk, őket még a magunkénak érezzük. Balzac azonban már egy letűnt kor gyermeke; vannak ugyan ma is elevenen ható munkái (mint a Veszített illúziók), de viszont nagyszámban vannak regényei, amelyek ma már vagy elavultak vagy pedig, mint sebtében írott munkák, a mai olvasónak semmi műélvezetet sem nyújtanak s legfeljebb a kutató tu-

dós előtt bírnak értékkel, amennyiben Balzac fejlődésének egy-egy állomását jelzik. Ilyen a Völgy lilioma is, melyet egyébként Benedek Marcell híven tolmácsol magyarul.

A Geniusnak azt a vállalkozását, hogy ma teljes Balzac-kiadást adjon, nem tartjuk célszerűnek és sikerhezóznak. Kár ennyi áldozatot oly művek lefordítására pazarolni, amelyeknek ma már jóformán csak történeti értékük van, amikor a modern francia irodalom több jelesétől: André Gide-től, Jules Romains-tól, Marcel Proust-tól, Paul Claudel-től alig ismerünk valamit magyarul.

Megyeri József.

Helyes magyarság. (Balassa József könyve. Genius-kiadás.) — Még a Sándor-utcai, régi országházában történt, hogy egy honatya aggódó hangon intette a kormányt: „Videant consuli!” (legyenek résen a vezetők) s az egész ház harsogó nevetéssel igazította helyre a nyelvbörlést: „Consules, consules!”, hiszen minden kis gimnazista jól tudja, hogy a *consul* szónak többese *consules*. Ez történt a XIX. század végén, mikor a latin nyelv már rég megszűnt volt a magyar országyűlés tanácskozó nyelve lenni. Arról azonban nem szól a krónika, hogy a magyar nyelv megsértéséért nevettek volna ki egy képviselőt, pedig egy-egy ülésen több ízben is lett volna rá alkalom; sőt mikor Madarász apó szemére vetette képviselőtársainak latinra, némettel egyéb idegen nyelvvél kevert beszédüket, megmosolyogták: hogy is lehet ilyen potomsággal törődni! És ma? Ha társaságban valaki a Szent Szív zárdáját franciául *Szagr Kör*-nek mondja *Szagré Kör* helyett; ha elvétí a német *der die das*-t (pedig ezt elvéteni nem nehéz), akkor gúnyos mosollyal, elnéző lenézéssel műveletlenséget, tanulatlanságot — mit emlegetnek, míg a magyar nyelv megesúfolását észre sem veszik; aki a helyes és tiszta magyarságról szót emel, azt *outrirozó chouvinistának* bélyegzik és kellemetlen embernek mondják. Mintha szegynélnek magyar voltukat, mentől több idegen szóval, vagy legalább is idegen észjárásra valló kifejezéssel tarkázzák a „szegény” magyar beszédet. Mintha Vörösmarty soha

nem írta volna e keserű szemrehányást:

Mi vagy te...? Kérdezd meg [magadat. Angol talán? vagy német, francia? Igen, ha megtagadnák fajokat...

Nem arról van szó, hogy ne tudjunk, ne beszéljünk idegen nyelven; igen, tudjunk, értsünk minél többet, s ha beszéljük, beszéljük tisztán, helyesen, tudásunk szerint. De mindenekelőtt anyanyelvünket kifogástalanul. Ne tegyünk úgy, mint az, aki minden idegennel kedves és nyájas, övéi körében, otthon pedig durva, szeretetlen és faragatlan.

A kifogástalan magyar beszédőtől hármat követelünk meg: legyen *helyes*, azaz ne vétsen a nyelv természetére ellen; legyen *tiszta*, azaz szükségte nélkül ne éktelenítsük el idegen elemekkel; legyen *szép*, azaz ne csak értelmünkre hasson, hanem nyerje meg ízlésünket, foglalkoztassa képzeletünket is. Egy kis gondossággal, önmegfigyeléssel, meg egy parányi faji büszkeséggel elérhetjük ezt, ha törekvésünkben remekíróink olvasása segít s ha nem veszünk zokon egy-egy jóakaró figyelmeztetést.

Minden nyelvnek van — a jó iskolai vezetésen kívül — a helyes nyelvhasználatban tájékoztató kalauza. Nálunk is, a nyelvhelyesség már vagy százharminc esztendeje örökös gondja a jó íróknak s a nyelv őröknek. Könyvekben, folyóiratokban folyton harcolnak a nyelvi hibák ellen, a helyes magyarság érdekében. Külön e célra szerkesztett kalauzokat is adtak ki, melyek arra valók volnának, hogy minden ember az íróasztalán tartsa, hogy bármikor, bármilyen kétséges esetben — ez pedig van bőven — hamarosan tanácsot kérjen tőlük. Jó szolgálatot tettek ebben a tekintetben Simonyi *Helyes magyarsága* és Kelemen *Jó magyarsága* (mindkettő több kiadásban). Ilyet szerkesztett a meglévő nyelvhelyességi irodalom alapján most Balassa is. Tartalmilag nagyjában helyesen ismétli az eddigi megállapításokat, bár részleteiben bőven akad részint grammatikus feszesség, részint pontgyola felületesség. Az anyagot célszerűtlenül a nyelvtan részeibe szü-

olja s ez a gyakorlati használatot megnehezíti; a nem szaknyelvész nagyközönségnek a betűrendes tárgy-össnévmutató rendszerébe osztott anyag hozzáférhetőbb volna. Nagyon kellemetlen hatást tesz, hogy a helyesírás tárgyalásában a Magyar Tudományos Akadémia új szabályait egyszerűen a Simonyi-félék átvételének, elfogadásának minősíti; jól tudhatná pedig, hogy épp Simonyi volt az, aki az Akadémia illetékes bizottságának újtásait, miket az Akadémia összesége még megfontolás tárgyává tett, néhány radikális módosítással megtoldva időnek előtte iskolai helyesírássá erőszakolta. S most, hogy végre nincsen sem akadémiai, sem iskolai helyesírás, hanem egyformán érvényes egységes szabály, most Balassa néhány lényegében jelentéktelen módosítást vet fel, csak-hogy egység ne legyen. Ez az a bizonyos kisajátító, egységbontó módszer, melynek annyi keserűségét érezzük.

Simon Balázs.

Kóbor Tamás: Pók Ádám hetvenhét élete. (Franklin-társulat 1923.) Okosan megszerkesztett regény. A Ráció alkotta, a tekervényesagú böles, aki lapja hasábjain nap-mint-nap Kolumbus-tojásokat vág a fejéhez.

Itt nem foglalkozunk az író egyéniségével: ő azok közé a szerencsés írók közé tartozik, akiknek nincs robbantó egyéniségük, tehát nem támadják őket, viszont ők sem fekszenek agysejtjeidbe életmeglátó szuggesztióként. Vagy hallottál már kóbori életnézetről, kóbori alakokról? Nem. Legfeljebb ennyi a kóbori életmegoldás: okosság. Ne rontsd el a gyomrodát, — nem fáj a fejed. Az élet jótékony kapitálista: kiszívja a véredet, de ad helyébe cukros szirupot, no meg nyugodt fészket az emberkulik munkástelepén, ha...ha — okos vagy. Más szóval: ha nem gondolkozol élet-urad ellenmondásain, hazugságain. Csak annyiban gondolkozzál, amennyiben az a létharmónia repedéseit foltozgatja.

Sikerül-e alakokba objektívnálnia ezt a jóidegzetű világnézetet? Sikerül-e az írónak az élet egymedrű, de millió zuhatagban eltajtékozó rohanását az okosság zsilipes csator-